

Læreren følger en Eftermiddag hjem med en 11-aars Pige, hvis Fader har forladt Kone og Barn. I Samtalens Løb forefalder følgende lille Ordskifte.

Læreren: Hvad vil Du saa være?

Barnet: Lærerinde, det er det dejligste, der er til.

Lær.: Synes Du dog ikke, det er nok saa godt at have et rigtigt Hjem?

Barn.: De mener gifte mig? Nej, det skal jeg dog ikke have uoget af. Saa skal man sidde der og vente paa Manden, om han vil komme hjem.

Lær.: Ja, det er nu heller ikke altid, at Konen forstaar at gøre Hjemmet saa hyggeligt, som det burde være.

Barn.: Nej, ved De hvad, det er dog næsten altid Mandens Skyld, naar det gaar galt!

Dette er dagligdags Erfaringer hos Børnene i Skolen. Og man ved jo, at Indtrykkene fra den Tid aldrig forsvinder, men i hvert Fald sætter deres Ar; man ved, at Børnene, bløde og bøjelige som de er, ligefrem tager op efter hvad de daglig har for Øje. Maa man da ikke ønske, det vilde staa klart for alle Forældre, hvor nødvendigt det er for Børnenes Skyld at bevare Idealet rent og blankt?

Lærerinde.

Ellen Key og C. D. af Wirsén.

Med alvorlig Bedrøvelse har jeg læst M. A.s to Artikler om Ellen Key i Kvinden og Samfundet for 9de og 16de ds. Det forekommer mig nemlig, at denne Forfatterinde her er bleven meget slet behandlet.

At Redaktionen er bunduenig med Ellen Key og kun ønsker at bekriige hende, er der ikke noget at sige til, om man end kan beklage det ufrugtbare Standpunkt. Hvad jeg derimod ønsker at udtale min dybeste Misbilligelse af, er Maaden, hvorpaa Kringen er ført.

For at tale med nogen Ret og nogen Vægt maatte Redaktionen have fortalt os om Ellen Keys „Livsanskuelse og Forfattervirksomhed“ med sine — og hendes — egne Ord, ikke med Hr. Wirséns, ladet os se hende gennem sine Briller, ikke gennem en Mands, hvis „Livsanskuelse og Forfattervirksomhed“ er Ellen Key saa diametralt modsat, at den første Betingelse for al Bedømmelse og Kritik: Forstaaelse, tør siges at være paa Forhaand udelukket, og som derfor kun har kunnet forfatte et Smædeskrift.

Dette lille Skrift vil i frisindede Kredse i Sverige, hvor alle kender Digteren, Kritikerne og Akademikeren C. D. af Wirsén, blive taget for, hvad det er værd. Men Kvinden og Samfundets danske frisindede Kredse, der rimeligvis for første Gang præsenteres for den berømte Mand, kan ikke straks vide, at den vil være uenig med ham om de fleste Spørgsmaal mellem Himmel og Jord og saaledes heller ikke kan bruge ham til Vejledere i Kendskab til og Forstaaelse af

Ellen Key. I Hr. Wirséns Referat, med hans Citatvalg og Kommentarer — selv minus hans her i Bladet udeladte Uforsømmetheder — er det ikke Ellen Key, men hendes Karrikatur, der fremstilles for Kvinden og Samfundets Læsere. Men Karrikaturen maa være lig Virkeligheden, siges der til os, for den er tegnet af en Mand, hvis Navn i hans Hjemland er saa knusende stort, at vi danske Kvindesagsvenner maa bøje os for hans Syn paa Ellen Keys menneskelige og litterære Personlighed!

Det er denne i mere end en Henseende utiladelige Fremgangsmaade, jeg tillader mig paa det alvorligste at protestere imod. Skulde Ellen Key nødvendigvis bekriges i Kvinden og Samfundet, saa [kunde man vente og kræve, at Kampen førtes paa en ædlere, hende og os mere værdig Maade, sagligt, selvstændigt, med egne Vaaben: Kvindetanker og Kvindeord. Det venter og kræver man af Kvinde overfor Kvinde, af Danmarks første Kvindesagsblad overfor en af vor Tids betydeligste Kvinder her i Norden.

17de Oktober 1900.

Elisabeth Grundtvig.

At Frk. Grundtvig har villet forsvare Ellen Key, naar hun troede denne angrebet, er der jo intet at sige til — det er jo enhver Pligt og Ret overfor det Menneske, man elsker eller højagter. Men paa samme Tid bør man i Sandhedens Interesse vogte sig for, i sin blinde Iver, at sammenblande Sag og Person, og det er netop hvad Frk. Grundtvig her gør. „Ellen Keys menneskelige og litterære Personlighed“ er to Ting, som man ikke saadan kan slaa i Hartkorn sammen. Der er sikkert ingen af E. K.s bitreste Modstandere, der ikke mener, at hendes menneskelige Personlighed staar langt over hendes litterære, især da over hendes Livsanskuelse. Hr. Wirsén har da ogsaa kaldt sin Bog „En Livsanskuelse“, for at betegne, hvad han særlig tager Sigte paa, og han fralægger sig bestemt, at det skulde være hans Hensigt at angribe E. K.s menneskelige Personlighed, idet han udtrykkelig siger, at han ikke kender Forfatterinden personlig.

Det er hendes Livsanskuelse, han vil til Livs, ikke fordi den er hendes, men fordi hun med alle de Midler, der staar til hendes store Talents Raadighed, søger at gøre Propaganda for den.

Er det virkelig Frk. Grundtvigs Mening, at han ikke har Lov til at undersøge, hvori denne Livsanskuelse, der i sine enkelte Træk kan tage sig saa besnærende ud, munder ud — blot fordi han er Mand, og hun er Kvinde? Han er i hvert Fald ikke den første. „Dagny“ har i Aarenes Løb indeholdt en Række lige saa skarpe og rammende Protester, skrevne af Kvindesagens bedste Navne. Det ny ved Hr. Wirséns Protest er, at han, som jeg ogsaa har paavist, har gransket Ellen K.s samlede Produktion med det Formaal at udforske den Livsanskuelses Værd, som hun kæm-

per for. Og han er herved kommet til et Resultat, der maa aabne Øjnene paa mange.

At Hr. Wirséns Bog skal være et Smædeskrift, skal man være — enten meget ukendt med det svenske Sprog eller ogsaa ganske forblindet af sine Sympatier, for at kunne sige. Men Læseren kan jo læse det lille Skrift og dømme selv!

Det er i Sandhed en dunkel Tale, naar Frk. Grundtvig skriver, at „undtegnede burde have fortalt med sine — og hendes“ (d. e. Ellen Keys) „egne Ord, ikke med Hr. Wirséns.“ Jeg har ikke haft den Opgave at skrive en Essay over Ellen Key, men kun at anmelde en nyudkommen Bog, der har vakt megen Opsigt i Sverrig. At jeg har gjort det ved Citater, hentedede fra Bogen, som jeg anmelder, kan vel neppe bebrejdes mig, og det saa meget mindre som Hr. Wirséns Metode netop gaar ud paa saa meget som muligt at bruge E. K.s egne Ord som Bevismateriale.

Den Fremgangsmaade er meget loyal, for saa vidt Citaterne ikke forvansktes eller forfalskes, og at dette er bleven gjort her, tilkommer det endnu Frk. Grundtvig at befise.

Med Hensyn til den Virkning, Bogen har gjort i sit Hjemland, siger L. D. i Dagnys sidste Hæfte: „Hr. Wirséns bok har inom vida kretsar i vårt land hälsats som ett ord i sinom*) tid“ og „hans på sak gående och kraftiga uppträdande har väckt ett berättigadt erkännande“.

Det lader til, at Kvindesagens Venner i dette Sverrigs „første Kvindesagsblad“ ikke undsiger „En Livsanskuelse“s Forfatter, fordi han er en Mand.

M. A.

Kongressen for Kvindens Stilling og Rettigheder.

Ikke mindre end 20 Resolutioner gik ud paa Reform i Opdragelsen. Man ønskede en mere praktisk Undervisning for Pigebørnene, mere Sundheds-lære, Sygepleje, Havebrug i Elementarskolen, flere Fagskoler og i disse ogsaa Elementer af almindelig Dannelse. For at bøde paa den nuværende Dannelses Mangler havde man — oplystes det — i mange Lande dannet Forældresamfund, i Belgien saaledes et, der stræbte efter at blive internationalt.

Man vilde, at alle unge Piger, rige eller fattige, skulde lære et Haandværk. Først og sidst ønskede man, at Pigernes Opdragelse skulde være fuldstændig (intégrale); man forstod herved, at ogsaa de, lige saa vel som Drengene, skulde kende Videnskaben og dens Resultater, skulde undervises grundigt og solidt.

Som Svar herpaa holdt Mme Lydie Martial et fint og aandsfuldt Foredrag, hvor hun hævdede, at man ikke maatte fortabe sig i lutter Fornuft og prak-

*) rette.

tisk Dygtighed, ikke forsømme den unge Kvindes ideale Anlæg, hendes Trang til at elske, at beundre, at se op til hvad der er stort og skønt, Den hertil sigtende Resolution, som hun foreslog, blev dog ikke vedtagen.

Man behandlede ogsaa Spørgsmaalet om Fællesundervisning for Drengene og Piger. Det følte, at Tampen der nede brænder paa samme Sted som her i Norden. Alle var enige om det ønskelige i, at de to Køn blev opdraget sammen. Kun en enkelt Røst hævdede sig for at skille dem i Overgangsalderen. Men der som her udtalte Pigeskolens Venner — deriblandt Dr. Pilliet — sig mod at ofre, hvad denne paa Grund af sin friere Organisation har forud for den lærde Skole med dennes tvingende Eksamensfordringer. Alligevel vedtog man følgende Resolution: I alle Lande, hvor private eller offentlige Skoler skiller de to Køn ad, bør Undervisningen for Fremtiden være fælles. Man ønskede endvidere, at Fællesskolen skulde ledes af Kvinder. Imod Kostskoler taltes der mange og stærke Ord.

De sidste 25 Resolutioner galdt Forandringer i Lovgivningen, 14 af dem den franske Ægteskabslov, der vel nok er mere barbarisk end andre civiliserede Landes — det skulde da være Italiens, hvor Skilsmisse slet ikke er tilladt. Men fransk Lov tillader den bedragne Ægteemand at dræbe sin Hustru og tilsteder kun Skilsmisse, hvor der foreligger Ægteskabsbrud. Den første Resolution gik da simpelt hen ud paa at tillade Skilsmisse, naar begge Parter ønskede det, med det Forbehold, at Øvrigheden skulde til-siges 2 Gange med 3 Maaneders, tredje og sidste Gang med 1/2 Aars Betænkningstid. Forhandlingerne indledtes med en glimrende Tale af M. Vivian, den bekendte socialistiske Deputerede, Medlem af det forberedende Udvalg; og de førtes i Begyndelsen udelukkende mellem Herrer, mens Damerne dog flittigt faldt ind med Bifalds- og Mishagsytringer. En af Herrerne meldte sig som Afsending fra et Parti, der har den fri Kærlighed paa sit Program; man lod ham neppe komme til Orde. En anden, Lucien Le Foyer fremkom ufortrødent med Indvendinger og ny Resolutioner, endskønt han bestendig blev standstødt af Dirigenten, Mme Durand. Han holdt vel paa Ægteskabet, men ikke som det Fængsel, det nu er. Han ønskede friere Former, for at give Plads til Personlighederne. Man har Kontrakt mellem Ægtefolk, for Formernes Vedkommende, hvorfor da ikke indrømme lignende Frihed for det, der er langt vigtigere, for Samlivet dem imellem. Han udtrykte sig noget uklart, og M. Viviani forsøgte at hjælpe ham til at blive forstaaet ved at give Eksempler: „Hr. Foyer tænker sig, at en Kvinde f. Eks. kunde ønske i sin Ægteskabspagt at sikre sig Ret til at have egen Bolig.“

Hr. Foyer: „Netop“.

Hr. Viviani: „Mulig kunde baade Mand og Kvinde i det de giftede sig lide at indsætte i Ægteskabspagten, at de tillod hinanden at have Børn

Hun syede i hans Bryste en Ridder, en Jomfru kyste.

Og endnu vidner Navne som Klostersyning, Klosterlærred og lign. om, at Klostrene var de fine Haandarbejders Hjemsted. Dog maa der ogsaa — i alt Fald nogle Steder — være blevet undervist i boglig Syssel. En Personlighed som den hellige Birgitte viser, hvor højt Kvinder kunde naa i Dannelse, og da de af hende, ogsaa her i Landet, grundlagte Klostre havde betydelige litterære Interesser, er dette sikkert komne de unge i Klostrene opdragne Kvinder til gode. Dronning Dagmar venter saaledes af Liden Kirsten, at hun skal kunne „læse og skrive og løse hendes Pine“. Det skulde vel være „Læsten og den hel-lige Bog“, de unge læste; de afskrev ogsaa Bønner og Tidebøger, men kæ-rere har det sikkert været dem at skrive om Flores og Blanseflors Kærlighed og desl.

Men Verden og Livet kunde kræve mere af den unge Kvinde. end Klo-

steret kunde give hende. Det galdt da især den finere Dannelse. Og hvor skulde de unge snarere vente at faa den end ved Hove? Ord som „Høviskhed“, „Courtoisie“ og lign. er alle afledte af „Hof“, og til Hoffet sendte man ikke blot den unge Mand, men ogsaa den unge Pige. Vi hører i en Folkeviser om Fru Mettelil, der sender sin eneste Datter til Kongens Gaard. „Hun sendte hende ikke did for anden Sag, end hun skulde lære at læse i Bog“. Men det kunde være et farligt Sted for en ung Pige, Frielserne var stærke, og vi hører da ogsaa om samme unge Dame, at hun foretrækker at sidde i Højeloft og spille Tavl med Kongen, i hvilken Idræt hun er forfaren nok, thi „hun vandt Lund i Skaane, og Kongen var nær ved at daane; og hun vandt Ribe og Ringsted By, da vilde Kongen fra Tavlbord fly“. Men da faar hun ogsaa af sin Fostermoder en Kind-hest, saa Blodet sprøjter over Skar-lagensskind, og Bebrejdelsen lyder:

„Jeg mente, jeg havde lært dig at være i Rør og sidde i Bure hos andre Møer.“

Jeg mente, jeg havde lært dig Guld at spinde og ikke Tavl af Konningen at vinde.“

Folkeviserne maler for os det ene Billede efter det andet af friske, glade og kække Ungmøer, og at de er grebne ud af Livet, er der næppe Tvivl om. Noget andet er det, om disse Kvinder repræsenterer Tidens Ideal af den unge Pige. Det gør de næppe. Det officielle Kvindeideal finder vi snarere hos Saxo, i Kongedatteren Sigrid, der udmærkede sig ved en saadan Blufærdighed, at hun ikke kunde bevæges til at kaste et Blik paa en eneste af den Skare af unge Mænd, der bej-løede til hende“, hvilket giver Saxo Lejlighed til at lade sin Samtid høre, at „i gamle Dage var de unge Piger i høj Grad vant til at holde de kaade Blikke i Ave under Viljens Tugt, for at ikke Sindets Renhed skulde fordærvs ved Øjnernes Frihed“, —

Vort Hjem.

Hvad lærte de unge Piger i Klo-strene? Først og fremmest Haand-gerning, og det af finere Art end før. Hvor højt den Tids Kunstsyning naaede, hører vi af og til; om Asbjørn Snares Brud fortæller Folkevisen saa-ledes, at hun, for at vise, hun var voksen, syede en Klædning til sin Fæstemand:

Hun lagde det paa Tilje, hun skar det i Rose og Lilje.

Hun syede i hans Sidesøm Fisken, der svam i striden Strøm.

Hun syede i hans Ærme en Krans: femten Jomfruer i en Dans.